HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

גזרה שמא יעלה ויתלוש א) היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא ר' יצחק אמר גזרה ב) משום משקין שזבו אמר ליה אביי א משקין שזבו טעמא מאי גזרה שמא יסחוט היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא כולהו כרב נחמן לא אמרי כי קושיין כרבה נמי לא אמרי הכנה לית להו אלא רב יוסף מאי טעמא לא אמר כר' יצחק אמר לך ביצה אוכלא ופירות אוכלא לאפוקי משקין דלאו אוכלא ורבי יצחק מאי טעמא לא אמר כרב יוסף אמר לך ביצה בלועה ומשקין בלועין לאפוקי פירות דמגלו וקיימו ואף רבי יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדר' יהודה ומשני תנן ג) ב אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור אלמא כל אוכלין לרבי יהודה אוכלא דאפרת הוא ורמינהו ועוד אמר רבי יהודה ד) מתנה אדם על כלכלה של פירות ביום טוב ראשון ואוכלה בשני וכן ג ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני בשני אין בראשון לא ומשני רבי יוחנן ה) ◦ מוחלפת השיטה ומדקא מרמי להו אהדדי שמע מינה חד טעמא הוא רבינא

ויתלוש. דהוה איסורא דאורייתא דהיינו קוצר שהוא אב מלאכה ו): **חדא גזרה היא.** לא שתהא זו גזרה דלא ליתי לידי פירות הנושרין אלא כשנמנו וגזרו על פירות הנושרין אף ביצה היתה במשמע ואע"ג דלית בה משום תלישה מיהו מכלל גזרת חכמים היתה שאף היא פרי הנושר: **משום משקין שזבו.** דקי"ל אסורין לבו ביום כדתנן ואם יצאו מעצמן אסורין (שבת דף קמג:) וביצה נמי דמיא להו שזבה ויצאת ממקום שהיתה בלועה: **שמא יסחוט.** וסחיטת פירות תולדה דדש היא שמפרקן מתוך זג שלהן כמפרק תבואה מקש שלה: **חדא גזרה היא.** כדפרישית כשגזרו על משקין שזבו אף ביצה היתה במשמע: **כולהו.** רבה דאוקי מתני' משום הכנה ורב יוסף ורבי יצחק דאוקמוה משום גזרה: **כרב נחמן לא אמרי.** משום מוקצה: **כי קושיין.** כדפרכינן לעיל ז) ליפלגו בתרווייהו: **ומשקין לאו אוכלא.** הלכך כשגזרו על משקין שזבו לא היתה ביצה במשמע שהרי אינה משקה אבל בכלל פירות הנושרין היתה: **בלועה.** בתוך התרנגולת וזבה לחוץ: **ומשקין בלועין.** בחרצן וזבין לחוץ: **לאפוקי פירות דמגלו וקיימו.** הלכך נשירת הביצה לאו בכלל נשירת הפירות: **ואם יצאו מעצמן אסורין.** בו ביום גזרה שמא יסחוט: **אם לאוכלין.** הן מכונסין הפירות הללו היוצא מהן מותר בו ביום דכיון דלא ניחא ליה בהני משקין ליכא למגזר שמא יסחוט: **אלמא.** מדקאמר אם לאוכלין היוצא מהן מותר כל לאוכלין אמרינן בדבר היוצא מהן אוכלא דאפרת הוא ואינו בכלל גזרת משקין שזבו: **ועוד אמר ר' יהודה.** לעיל מיניה תנן במסכת ערובין ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר ויהיו שני ימים טובים מערב אדם שני ערובין כו' דקסבר שתי קדושות הן אחד חול ואחד יום טוב ולא ידעינן הי חול והי יום טוב: **מתנה אדם על הכלכלה.** להא מלתא (א) הוי שתי קדושות. היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יום טוב ותנן ח) אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט בתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום ונותן בהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו: **ואוכלה בשני.** אבל לא בראשון דשמא קדש הוא ואין בדבריו כלום: **וכן.** לגבי ביצה הוו שתי קדושות האחד חול והאחד יו"ט והנולדה בראשון מותרת בשני: **בשני אין בראשון לא.** אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: **ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה.** שיטת המשנה דאין סוחטין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: **ומדקא מרמי.** רבי יוחנן משקין שזבו וביצה אהדדי: **שמע מינה חד טעמא הוא.** ומאן דאסר בהא אסר בהא ודשרי בהא שרי בהא: רבינא

גזרה שמא יעלה ויתלוש. ותימה ל"ל האי טעמא דלקמן (דף כד:) גבי נכרי שהביא דורון אם יש במינו במחובר אסור פי' רש"י דכיון דאתקלאי לבין השמשות אתקלאי לכולי יומא וכן משמע דטעמא משום מוקצה מדמייתי לה גבי ספק מוכן והשתא תרי טעמי למה לי וי"ל דטעמא דהכא אתיא אליבא דר' שמעון דלית ליה מוקצה ולקמן אתיא אליבא דרבי יהודה ותימה דהא פירש רש"י גופיה לקמן נכרי שהביא דורון כו' אסור הואיל ולא לקטינהו מאתמול אקלינהו והוי כמוקצה דגרוגרות ולמוקים דאפי' ר' שמעון מודה א"כ אתיא נמי כר' שמעון ע"כ י"ל דמיירי הכא כגון בחצר דהוי מוכן לעורבים ומוכן לעורבים הוי מוכן לאדם לכך צריך האי טעמא וא"ת הא אמרי' (שבת דף קכב.) מעמיד אדם בשבת בהמתו על המחובר אבל לא על המוקצה פירוש עשבים שנתלשו היום ואמאי הא הוי מוכן לבהמה דאי בעי אכלה מנפשה וי"ל דמיירי בתרי עברי דנהרא עוד יש לומר דלא שייך מוכן לעורבים רק בפירות האילן שרגילין להשיר מעצמן והוא מצפה לכך אבל תימה אם כן כיון דאמר האי טעמא למה לי טעמא דלקמן ויש לומר ט) דלקמן מיירי בדבר דבעי מרא וחצינא כגון לפת וכנון דלא שייך שמא יעלה ויתלוש דאדכורי מדכר הואיל ואין יכול בקל לתולשו וראיה לדבר הא דתנן במסכת שבת (דף קכב. ושם) נכרי שהדליק הנר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו אבל בשביל הנכרי מותר ואמאי לא חיישינן שמא ידליקנו ישראל עצמו אלא אדכורי מדכר ומטעם זה אכל רבינו אליעזר ממי"ץ מליח (ב) שצלאו נכרי מעצמו בשבת דלמאי ניחוש הרי לא צלאו בשבילו וכי תימא שמא יצלה הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדכורי מדכר ואי משום מוקצה חזי לכוס ולא נהירא דאמרינן במסכת שבת (ג"ז שם) בהדיא אם הביא נכרי מים אסור שמא ירבה בשבילו ואין לחלק ולומר דדוקא גבי מים שייך שמא ירבה בשבילו אבל כאן הנכרי צלאו כבר ולא שייך האי טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת פי"ב) בהדיא במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאוה להם ובעודו בכפו יבלענו אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף כג: ושם) תנן אין צדין דגים מן הביברין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עצמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן כח:) הוא ולא מכשיריו פירוש אוכל נפש ולא מכשיריו כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם לכל צרכיכם והוא לבדו איצטריך לאסור מכשירין שאפשר לתקנן מערב יום טוב אלמא דוקא במכשירין יש חילוק בין אפשר לעשותן מערב יו"ט בין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותן מערב יו"ט מותר לעשותן ביו"ט וי"א דלכך אין צדין שמא יצוד דגים טמאים שאינם צורך א ולא נהירא דאם כן הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דמותרת על כן פירש רבינו נתנאל מקינו"ן דבירושלמי יש אך אשר יאכל לכל נפש וסמיך ליה ושמרתם את המצות אותם מלאכות שמשימור ואילך הם מותרות דהיינו מלישה ואילך אבל שאר מלאכות דמקודם לכן ב אסורין ועוד דבירושלמי י) יש מיעוט אחר אך שלא לקצור [וע' תוספות שבת לה. ד"ה והרוצה]:

רבי יוחנן אמר מוחלפת השיטה. פירש רש"י מוחלפת ההיא דאין סוחטין ויפה פירש דעל כרחך צריך לפרש הכי דאין לפרש איפוך ההיא דכלכלה דאם כן כ"ש דקשה מדרבי יהודה לדר"י שיאסור ביו"ט שני דהא רבנן דפליגי עליה אמרי קדושה אחת היא וא"כ אי אמרינן איפוך אסור אפילו ביו"ט שני ותימה דהא ר' יוחנן גופה פסיק בפרק חבית (שבת דף קמג: ושם) דהלכה כרבי יהודה י) (דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה) בשאר פירות אבל זיתים וענבים לא אלמא דלא סבירא ליה דמוחלפת השיטה וי"ל דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מוחלפת השיטה לדבריהם הכי הוא והכי נראה לי כמדומה ובשיטת מאיבר"א תירץ דמוחלפת השיטה היא אותה דכלכלה ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו ביום הראשון מותרין דאוכלא דאפרת הוא ולדידכו דאסריתו נולד בההיא דאין סוחטין אפילו ביום טוב השני אסור ואם תאמר אם כן דלדבריהם קאמר להו אמאי קא מחליף השיטה לימא לדבריהם קאמר להו ולא מוחלפת השיטה כרבינא ויש לומר דזה נראה לו דוחק לומר לדבריהם קאמר להו כדלא מוקמינן מוחלפת כו' דהואיל ועדיין לא דברו חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה לא שייך למימר לדבריהם ורבינא אינו חושש לזה: אבל

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פכ"א מהלכות שבת הלכה יב וטו טוש"ע א"ח סי' שכ סעיף א:

יד ג מיי' פ"א מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין סה טור וש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה:

גליון הש"ס

גמ' מוחלפת השיטה. לקמן דף ט ע"ב דף י ע"א ברכות דף יז ע"ב פסחים דף מט: ודף נה ע"א עירובין דף לט ע"א ופרש"י שם:

רבינו חננאל

גזירה שמא יעלה [נ"א: גזירה משום שלא יעלה אדם באילן ביום טוב] ויתלוש מן הפירות, היא גופה גזירה [כלומר פירות שנשרו גופן גזירה שמא יעלה ויתלוש] ואנן ניקום ונגזור ביצה שנולדה ביום טוב משום פירות שנשרו שהן גופן אין בהן איסור אלא משום גזרה אסרום, נגזור גזרה לגזרה כו'. ר' יצחק אמר גזירה ביצה שנולדה ביו"ט משום משקין שזבו, כגון ענבים שזב מהן יין ביו"ט, הרואה שהתרנו לו ביצה יבא להתיר משקין שזבו. ואמרינן משקין שזבו עצמן אין אסורין אלא גזרה גזרנו עליהן שלא יבא לסוחטן כו'. כולהו (כרבה) [רבה] ורב יוסף ורבי יצחק לא אמרי כרב נחמן, דאמר משום מוקצה, דעלתה בקושיא, דאמרי ליה ונפלגו בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה בש"א תאכל כו', ולא מצא פירוק לדבריו, ומש"ה לא אמרינן כוותיה. כרבה נמי לא אמרינן הכנה לית להו. אלא רב יוסף כו'. ואף ר' יוחנן סבר ביצה שנולדה ביו"ט גזרה משום משקין שזבו ביו"ט, מדחזינן ליה דרמי דרבי יהודה אדרבי יהודה. (הכי תנן) [דתנן] אין סוחטין פירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין, רבי יהודה אומר המשקין הללו שיצאו מן הפירות מעצמן, אם לאוכלין עומדים הפירות הללו היוצא מותר, מ"ט זה המשקה שיצא חשוב הוא כמו שנפרד מקצת מן האוכל הזה, והכל בין הנפרד בין הנשאר כמו אוכל הוא ומותר. ואמר איני, והאמר ר' יהודה בפרק בכל מערבין, מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט ראשון ואוכלה ביו"ט שני, וכן ביצה שנולדה ביו"ט ראשון תאכל בשני, ולא הודו לו חכמים. בשני אין בראשון לא, מכלל שהמשקין שזבו כביצה שנולדה הן. וא"ר יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר כך היא הציעה של משנה, אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין דברי רבי יהודה, וחכמים אומרים כו'. מדקא רמי הביצה לפירות שמע מינה חדא טעמא היא. ומפורש בעירובין כיצד מתנה, היו לפניו ב' כלכלות של טבל אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו, ואם היום קודש אין בדברי כלום, ולמחר אומר אם היום חול תהא כלכלה שאמרתי אתמול תרומה על זו, ואם היום קודש תקנתיה מאתמול, ואוכלה ביו"ט שני מכל מקום.

מסורת הש"ס

א) [שבת יא: כא. עירובין ד: לט. יומא יא. מד: סוכה ו: יבמות כא. קט. ע"ז כא. חולין פה: קד. נדה סז:], ב) [עירובין לט:], ג) שבת קמג: חולין יד:, ד) ערובין לט., ה) [ברכות יז: מט: עירובין לט. פסחים מט: נה. לקמן ט: יוד.], ו) [שבת עג.], ז) [דף ב:], ח) [לקמן לו:], ט) יש גורסים הכא וי"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאוה להן ובעודו בכפו יבלענו ולקמן מיירי. מהרש"א, י) [לקמן על מתני' הבורר קטניות], כ) רש"ל מוחק זה,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתנה וכו' להא מילתא נמי הוו שתי: (ב) תום' ד"ה גזירה וכו' ר' אליעזר ממיץ דג מליח שצלאתו שפחתו בשבילה בשבת:

מוסף רש"י

אין סוחטין את הפירות. דהוא ליה מפרק דהוא תולדה דדישה (שבת קמג:) דהוא ליה מפרק דבר ממשאו הגדל בתוכו והיא תולדה דדש (שם יח.) או: סחיטה אב מלאכה היא (חולין יד:). **ואם יצאו מעצמן אסורין.** גזירה שמא יסחוט לכתחילה (שבת קמג:). **אם לאוכלין.** אם היו עומדין לאכילה ולא לסחוט (חולין יד:). **היוצא מהן מותר.** דכיון דלא ניחא ליה ליכא למיגזר אי שרית להו בשתיה היום אתי לסחוט, דהא לאו להכי קיימא (שם). **ואם למשקין.** מכונסין, **היוצא מהן אסור.** דניחא ליה במאי דנפקא מינייהו ותקיימה מחשבתו ואיכא למיגזר שמא יסחוט (שבת קמג:). הואיל ותקיימה מחשבתו אי שרית להו כשזבו איכא למגזר בהו שמא יסחוט דהא להכי קיימא, שמע מינה מיהא דמשום נולד לא אסר להו ר' יהודה (חולין יד:). **מתנה אדם על כלכלה.** של טבל ביו"ט של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום, דאין מגביהין תרומה ביו"ט, דשבות דרבנן היא, ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול תהא זו שאמרתי תרומה על אלו, ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה (ערובין לט.). **מוחלפת השיטה.** התנא שסידרן טעה באמת מהן והחליף שיטתו (פסחים נה.).

מוסף תוספות

א. [וכן] יש לחוש פן יתלוש מן העלין או גם מן הפרי יותר מכדי צרכו. תר"פ. ב. כגון קצירה ותלישה וטחינה סחיטה והרקדה אסורות, וכן צידת חיה ועופות דדמי לקצירה. תר"פ.